

Eline Hansens foredrag om kvinders stilling i skolesystemet

Taler

Eline Johanne Frederikke Hansen
Skolelærerinde ved Aarhus højere Pigeskole og medlem af Dansk Kvindesamfunds styrelse.

Dato

27. juli 1896

Sted

Svendborg

Omstændigheder

Talen er holdt ved Dansk Kvindesamfunds Fællesmøde. Taleren sluttede med at foreslå følgende Resolution:

Fællesmødet udtaler:

1. „at Kvinden maa faa saavel Valgharhed som Valgret til Skolekommissionerne, og
2. at Haandarbejde maa blive indført som tvunget Fag i Pigeskolerne indenfor den almindelige Undervisningstid.”

Det kunde maaske synes utimeligt at drøfte Skoleloven nu, da den midlertidig er strandet; ligesom den maaske ogsaa kunde synes uddebatteret, da den har været Diskussionsemne paa alle de Skolemøder og pædagogiske Møder, der har været afholdte, siden Forslaget blev forelagt i Rigsdagen.

Skolesagen er imidlertid en Kvindesag, derfor maatte Dansk Kvindesamfund ogsaa vise denne Sag sin Interesse. Alle de Børn, der fylder Skolerne, har Mødre, og det er en almindelig Erfaring, at Mødrene gennemgaaende viser langt mere Interesse for Skolens Opgave end Fædrene.

Halvdelen af de Børn, der undervises i Skolerne, er vordende Kvinder; men det omhandlede Skolelovforslag tager for lidt Hensyn til, at Børnene, som undervises, høre til to Køn. Der gaas ud fra, hvad der særligt passer for Drengene og er heldigt for dem. Hvad Pigernes specielle Undervisning angaar, saa sættes den i anden Række; hvis Tid, Lærerkrafter og Omstændighederne ellers tillader det, kan man tænke paa saadanne Fag, der særlig er fremmende for den kvindelige Ungdoms Uddannelse. Tidligere var det en almindelig Anskuelse, som jeg ofte har hørt udtale i min Barndom: „Naar kun Drengene lære noget,

Pigerne kan det være det samme med, det gør ikke saa nøje.”

Denne Fremgangsmaade følges endnu adskillige Steder paa Landet, vel særlig hvor der er ældre Lærere. — Jeg kender f. Eks. en ung Pige, Datter af en Lærer, hun havde faaet Undervisning i Landsbyskolen. Hun udtalte sig saaledes: Fader havde aldrig Tid til at tage sig af Pigerne; vi fik ingen Undervisning i Regning, Historie blev vi aldrig hørte i. — Det er ikke, fordi nævnte unge Pige manglede Evner, hun har senere taget en rigtig god Studentereksamen. Og dog skulde man tro, at der netop var særlig Anledning til at sørge for, at Pigerne lærte noget i Skoletiden, da deres Undervisning som Regel ophører med den. Drengene bliver derimod efter Konfirmationen satte i Lære, de kommer paa Aftenskoler og Fagskoler, medens Pigebørnene uden nogen speciel Uddannelse gaar over til deres Livsgerning.

Den finske Statsmand Uno Cygnæus, hvem Biskop Monrad kaldte „den største Skolemand, han havde truffet paa,” udmærkede sig netop ved dette Syn paa Undervisning og Opdragelse. I 1838 fremkom han med en Plan for den finske Folkeskole. Deri siger han, at han anser Pigeskoler for nødvendigere end Drengeskoler. Pigen gavner i Hjemmet de yngre Søkende langt mere end Drengen, og senere som Moder er hun Barnets første maaske eneste og sikkert bedste Lærerinde, om hun da har den fornødne Kundskab dertil. Cygnæus fordrer overalt jævnsides Pige- og Drengeskoler oprettede med Lærerinder for Pigerne og Lærere for Drengene.

I 1863 oprettedes det første Seminarium i Finland med 2 Afdelinger, et for Mænd og et for Kvinder i Forbindelse med en Normalskole for Piger og en for Drengene. Monrad siger, at det var Cygnæus, der aabnede hans Øjne for Kvindens store Betydning som Medarbejder i Folkeskolen. At denne Ordning af Folkeskolen har været heldig, ser vi af Resultaterne, idet Finland paa Skolevæsenets Omraade maa anses for en Autoritet, ligesom mange af os sikkert har truffet paa dygtige finske Lærerinder, der udmærker sig ved klar Dømmekraft, selvstændigt Syn og en udviklet Personlighed.

Her til Lands er der ikke paa samme Maade bleven sørget for Lærerindernes Uddannelse, de har maattet skaffe sig den ad privat Vej med kun ringe Støtte fra Statens Side i Forhold til Bekostningerne ved Lærernes Uddannelse.

I Skolelovforslaget § 2 hedder det, at naar Lærerkrafterne ved en Skole skal

forøges, bør der oprettes en ny fremadskridende Klasse o. s. v.; men hvorfor siges der saa ikke med det samme, at dette ny Embede overalt bør besættes med en Lærerinde. Saa meget Hensyn burde der absolut tages til den kvindelige Ungdoms Uddannelse og Undervisning, ligesom ogsaa § 4 derved lettere kunde opfyldes. Her hedder det nemlig, at der *skal* undervises i Gymnastik og kvindeligt Haandarbejde. for saa vidt Omstændighederne tillader det, og det kan ske uden for store Omkostninger. Havde der i Følge § 2 været Forpligtelse til at antage en Lærerinde, vilde for mange Skolers Vedkommende dette Spørgsmaal være løst. Dette Hensyn burde dog være taget.

Om Haandarbejdsundervisningens Nytte er der ingen Tvivl. Den praktiske Færdighed, der opnaas derigennem, er af stor Betydning for hele Livet, ligesom Ordenssansen i høj Grad udvikles. Dog er det selvfølgelig ikke ligegyldigt, hvorledes og af hvem, der undervises. Det gælder som for al anden Undervisning, at Haandarbejdsundervisningen er praktisk ordnet, saaledes at Barnet øves i Selvhjælp. Et nyt og vigtigt Fag for Pigeundervisningens Vedkommende, som mere og mere trænger sig frem, og som der ogsaa er aabnet Døre for i Skolelovforslaget, er Undervisning i kvindelig Husgerning. Denne vil maaske kun komme til at spille en underordnet Rolle for Landsbyskolens Vedkommende; men i Købstæderne vil den ganske vist bane sig Vej, naar først København gaar i Spidsen. Her hjemme er den i sin Barndom, ikke født endnu kan man sige, eftersom der kun er gjort svage Forsøg ad privat Vej; men i vore Nabolande drager den sejrrig frem. Norge har alt 45 dertil uddannede Lærerinder, og atter i 97 afholdes der Statskursus i Kristiania for Lærerinder. Sverrig har offentlige Helaarskursus i Upsala og privat Kursus i Göteborg o. s. v. I Skolerne, hvor Undervisningen er indført, siges den at være til lige Glæde for Autoriteter, Forældre og Børn.

Ansættelsen af Lærerinder er imidlertid ikke alene af Betydning for Undervisningen i de specielt kvindelige Fag, men ogsaa for Opdragelsen i sin Helhed samt for Aanden og Tonen i Skolen. Vi kan derfor ikke blive staaende ved Ansættelsen af Pøgeskolelærerinder paa Landet; thi det er ganske vist af stor Betydning, at de smaa Børn i Skolen kommer under kvindelig Paavirkning, men lige saa vigtigt er det, at de store Piger i Overgangsalderen ikke unddrages denne. Den udvidede Brug, der gøres af Lærerindernes Arbejdskraft særlig i København, men dog ogsaa i Provinskøbstæderne, skyldes næppe udelukkende Billighedshensyn. Dog vil jeg ikke med Cygnæus holde paa, at Pigerne altid bør undervises af Lærerinder, og Drengene af Lærere. Som Mand og Kvinde i det

daglige Liv udfylder hinanden, saaledes ogsaa paa Skolevæsenets Omraade. Men for Resten gaar Finland ogsaa her i Spidsen for det øvrige Norden med Fællesskole for Dreng og Piger med Undervisning af Lærere og Lærerinder. At Forældre alt længe har været klare over det uheldige i, at Pigebørnene undervises alene af Mænd, viser de mange private Pigeskoler, ledede af Kvinder, der er oprettede overalt i Købstæderne; men den Udvej har selvfølgelig kun staaet aaben for de mere velstillede.

Vi Kvinder maa være Folketingets Skoleudvalg taknemmeligt, fordi det ved Forslaget om Skolekommissionernes Sammensætning har' tænkt paa os og foreslaaet, at selvstændige Kvinder skulde have Valgret og Valgbarhed dertil. Det skulde synes at være aldeles indlysende rigtigt, at der skaffedes Vej for Kvinder til at øve Indflydelse paa Børnenes Undervisning og det vilde sikkert blive til Gavn baade for Piger og Dreng. Kvinderne vil som Regel stille større Krav baade til fysisk og sjælelig Renhed. Der findes sikkert mangen Skole rundt i Landet, hvor der trænges til at ryddes op og skaffes bedre Luft for Ungdommen, som færdes der. Hvad skal man sige til Tilstanden i et Sogn med 3 Skoler, hvor Forældrene opretter en privat Skole, da de ikke vil sende deres Børn til nogen af Sognets 3 Skoler, fordi alle 3 Lærere er forfaldne til Drik! Men dette Forslag hidrører fra Folketingets Flertal og slipper næppe ind med i den Skolelov, der engang skal vedtages. Dette kan vi trøstigt sige med Landstingets Behandling af den kommunale Lov i frisk Minde. Der er mange Ting i Skoleloven, som Kvinderne i deres Forhold som Lærerinder kunde ønske anderledes. F. Eks. vilde det være rimeligt, at Haandarbejdsundervisningen i Lighed med Sang, Tegning og Gymnastik som et specielt Fag stilledes under et særlig fagligt Tilsyn, naturligvis en Kvinde, medens det nu er under mandligt Tilsyn.

Ligeledes kunde der være Anledning til at komme ind paa den Forskel i Løn, der gives for mandligt og kvindeligt Arbejde, særlig paa Forskellen paa Begynderlønnen for Lærere og Lærerinder i Provinskøbstæderne; men disse Bemærkninger fremkommer nærmest med Hensyn til Børnene, for hvis Skyld Skolen er til.

Skolen er et vigtigt Led i Folkets Opdragelse, og Skoleloven som Følge deraf af stor Betydning. Det var derfor ønskeligt, om den maatte blive behandlet med al Grundighed og Forstaaelse af Sagens Betydning; thi faar vi den først, vil den vel nok blive Grundlaget for mange kommende Slægtleds Undervisning. At den skulde strande, var sørgeligt for de mange Lærere paa Landet, der sidder i trange

Kaar, jeg kunde derfor slutte mig til det Ønske, der har været gjort gældende, at Lønningsbestemmelserne maatte blive skilte fra den egentlige Skolereform, for at Folkeskolen kunde opnaa saa gode Livsvilkaar som vel muligt.

Kilde

Kvinden og Samfundet: 12. årg., nr. 10: ss. 168-171. Udg. af Dansk Kvindesamfund. 1896.

Kildetype

Dokumentation i avis, magasin e.l.

Tags

Foredrag, Kvindebevægelsen

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/eline-hansens-foredrag-om-kvindes-stilling-i-skolesystemet>